

Kaip su savimi žemę nešiotis, arba Žemės svoris

Koks yra mano gimtinės svoris? Kai joje nuolat tiesiog gyveni, ji tarsi ir besvorė, net neįjuti jos esant. O jeigu negali joje būti, bet negali ir be jos, tada – beveik nepakeliamas. Tą geriau galėtų paaiškinti po Antrojo pasaulinio karo iš Lietuvos pasitraukę žemininkai ar negandų iš gimtųjų vietų ne savo noru vejami žmonės, pasiimančys su savimi gimtosios žemės sauja tikrąja šio žodžio prasme. Toks didelis prisirišimas prie materijos? Toks didelis prisirišimas prie to, kas už jos? Apie tai galėtume kalbėtis su šiomis dienomis savo gimtinę paliekančiais baltarusiais.

Šį pavasarį Gotlando Baltijos rašytojų ir vertėjų centre vyko kasmetinis Baltijos rašytojų tarybos susitikimas. Jame dalyvavusios Baltarusių rašytojų sąjungos (šiuo metu veikiančios Vilniuje) atstovės nešioja ant kaklo grandinėles su gimtosios šalies lopinėlio formos papuošalu. Kaip identiteto ženklą. Kaip tam tikros savo pozicijos išraišką. Ant Baltarusijos formos lopinėlio pakibusis stilizuota ašara. Neklausiau jų apie nešiojamos savy žemės svorį. Nebuvo prasmės uždavinėti retorinius klausimus. Šis Gruzijoje apsistojusių baltarusių pagamintas papuošalas ant Lietuvoje, Vilniuje, gyvenančių baltarusių rašytojų kaklo ir taip akivaizdžiai yra simbolinis savo namų ir žemės ilgesį išreiškiantis veiksmas.

Kažkada žmonėms buvo įprastas klajoklinis gyvenimo būdas ir kilnojimasis iš vienos vietos į kitą. Bet ir tas kilnojimasis turėjo savo tvarką, susaistytą su gamtos ritmu, su genamos bandos (jei tai klajokliai elnių augintojai) ganyklų plotais. Tas ėjimas buvo greičiau ratu, o ne linija, taigi žinotai, kad kada nors vis tiek sugrįši į

savo gimtąją vietą, kur užkasta tavoji bambagyslė ir placenta (liaudyje dar vadinama „nameliais“). Beje, tiesiogine prasme. Netiesiogine, žinoma, irgi. Žemė yra namai apskritai.

Šiandien Baltarusijos gyventojai savo namus nešasi ant kupros. Tikrąja šio žodžio prasme. Kuprinėse. Todėl, skirtingai nei kitų šalių atstovai, baltarusių poetė Hana į Baltijos rašytojų ir vertėjų centrą atvyksta su paprasta kuprine ant pečių, ne su lagaminu. Kai neturi nuolatinių namų, lagaminas yra prabanga, tiksliau – daiktų perteklius tampa prabanga. Imi tiek, kiek gali panešti.

Sėslus gyvenimo būdas pripratina prie balasto. Išmoko kaupti. Kaupti atsargas. Juolab šalia – Ukrainoje – vykstant karui. Bet šis karas baltarusius moko kai ko kito. Jiems teko mokytis savo žemę, savo namus nešiti su savimi. Nes, kitaip nei ukrainiečiams, kol kas net ginti tos žemės nėra kaip, nes nėra akivaizdaus išorinio priešo. Nes savoji žemė tapo gyvate, ryjančia savo vaikus, virto vėžine ląstele, nenorinčia pasiduoti natūraliam regeneracijos dėsniui – verčiančiam nunykti senas ląsteles ir leisti gyventi naujoms, nes toks yra visa ko gyvavimo dėsnis ir sąlyga. Jei neleidi naujoms ląstelėms tavęs pratęsti, tavęs tiesiog nebelieka. Toks gyvybės žemėje dėsnis. O ant kupros ar kaklo nešančių savąją žemę gimtinę yra apmirusi, nes nori būti nemirtinga. Tokie paradoksai žemėje. Medicinoje įgavę vėžio diagnozės pavadinimą.

Kalbamės su poete Hana apie orą. Ne, ne palaikydamos mandagumo pokalbį. Tiesiog kur nors išvykęs iš namų iškart imi lyginti, ar čia šilčiau, ar namie labiau žalia, ar jau kažkas nužydėjo, o čia dar žydi... Tai ir sakau: pas

mus taip pat šaltas pavasaris... Hana irgi kažką atsako, pridurdama: „Tik nežinau, kur tas „pas mus“.“ Dabar ji atvyko iš Varšuvos, prieš tai buvo apsistojusi Krokuvėje. Todėl ir tą „pas mus“ nešiojasi su savimi. Kaip kad kitos dvi baltarusių rašytojos savo šalies pavidalo papuošalą ant kaklo. Imi, kiek tuo kartu gali panešti. Kur tuo metu esi, ten ir tavasis „pas mus“.

Diskusijoje apie baltarusių rašytojų situaciją suomių rašytojai kyla klausimas: jeigu šiuolaikinė baltarusių literatūra egzistuoja tik pogrindyje, ar ji pasiekia naujus skaitytojus? Aišku, kad naujus skaitytojus pasiekti jai sunku, tas akivaizdu. Bet šiuo metu geriau, kad ji gyvuotų taip, negu niekaip. Juk jeigu literatūra yra procesas, tai svarbu, kad ji būtų dabar, kokia šiuo metu gali būti, ir tuo leistų mums tikėtis laimingos pabaigos kada nors, kai ši baltarusių literatūra bus literatūros istorijos dalis, laikmečio liudijimas.

Čia vėl atmintyje iškyla mūsų žemininkai, išeivijos rašytojai, kurių tekstai sudaro svarbią to istorinio laikotarpio dalį, svarbią literatūros proceso grandį. Taip, liūdna, jei senos ląstelės nebesulauks šviesių laikų. Tačiau pagal gyvenimo žemėje dėsni svarbu, kad jų sulauktų naujos. Kad žemė būtų lengva išeinantiems. Kad ji nebūtų per sunki ją su savimi nešantiems. Ir paradoksas – ją lengva nešiotis ir kur kas sunkiau – neturėti.

– JURGITA JASPONYTĖ –

Memorabilia

Ne vien duona, bet ir ji

Graži, didelio formato senovinė nuotrauka. Nesu dar matęs, kad kas taip nu-fotografuotų tuščią valgomąjį kambarį. Šviečia baltai padengti stalai. Simetriškai, lyg pagal liniuotę išdėliotos vienodos lėkštės, stalo įrankiai. Pasiruošta šventei? Gal vestuvėms? Svečių bus nemažai. Pabandom suskaičiuoti lėkštės?

Bet žinau, kad čia nei vestuvės, ne kokia kita šventė. Gana tikslų valgytojų skaičių, jei tik nori, irgi galima sužinoti. Sunkiau su meniu. Nors štai matosi kiekvienam skirta ta pati duonos riekė ir šaukštas, o lėkštės gilios. Greičiausiai bus sriuba. Prisiminus senuosius šio krašto papročius, galima spėti, jog laukiama vakarienės. Apšvietimas irgi atrodo minkštas, vakarinis.

Antroje nuotraukos pusėje – lietuviškas užrašas: „Vilniaus Dv. Seminarijos auklėtinių valgykla“. Kitaip sakant, sriubą valgys būrys klierikų, būsimųjų kunigų. Fotografijos autorius yra Władysławas Hryniewiczzius, turėjęs savo ateljė Kalvarijų gatvės pradžioje. Iki kunigų seminarijos jam netoli, tik per Žaliąjį tiltą. Kol, išgriovus kelis namus, nebuvo atsiradę Vyriausybės rūmai ir Kongresų salė, jau nuo tilto turėjo matytis Šv. Jurgio kunigų seminarijos bažnyčios fasadas. Ją kartu su vienuolynu buvo kitados pasistatę senieji karmelitai, funduojami Radvilų. Caro valdžia vienuolyną uždarė ir perkėlė ten diecezinę kunigų seminariją. Visas ansamblis neblogai išsilaikęs, nes tarybiniais laikais jį valdė Knygų rūmai. Būtų nesunku surasti nuotraukoje vaizduojamą patalpą, vienuolyno ir paskui seminarijos valgomąjį, refektoriumą arba refektorių. Pro langus matyti medžiai, greičiausiai tai pirmas aukštas. Prakrapščius skliauto tinką, išlįstų polichromija. Visur vienuolynuose bendro valgymo vietos yra didžioje pagorboje, išpuoštos. Kopylių patalpos nebuvo apkūrenamos, o refektoriume visada stovi krosnis.

Nuotraukos autorius mėgo bažnytinę tematiką, gal net buvo oficialus kurijos fotografas. Išliko jo fotografuoti Dievo Kūno procesijos vaizdai Pilies gatvėje 1906 metais. Ši nuotrauka irgi iš ano amžiaus pradžios. 1902

metų Vilniaus vyskupijos žinyne, elenche, nurodyta, kad tuo metu penkiuose kunigų seminarijos kursuose mokėsi 106 klierikai. Antrakursių sąrašas (surašyta rusų kalba) – ir devyniolikmetis *Mickevič Vikentij*, taigi būsimasis Vincas Krėvė. Nors jau kitais metais jo pavardės sąrašas neliks. Tarp gausaus pirmo kurso klierikų, šalia Mečislovo Reinio, būsimio vyskupo kankinio, antai ir kita žinoma pavardė – *Giro Liudvik*. Abu tada vos septyniolikos. Srėbė per vakarienę tą pačią sriubą. Liudas Gira išbus Vilniaus seminarijoje visus penkerius metus, tačiau kunigo šventimų negavo ar pats atsisakė. Kažin kur šioje nuotraukoje galėtų būti ir jo lėkštė. Tais laikais refektoriume turėjo galioti tam tikra hierarchija, fiksuotos asmeninės vietos. Aukštesnių kursų klierikai gaudavo privilegijuotas vietas, jų auklėtojai ir prižiūrėtojai įsitaisydavo prie garbingausio galinio stalo, kur dabar matosi kryžius ir Aušros vartų Marijos paveikslas. Simetriškas lėkščių bei įrankių išdėstymas, baltos staltiesės, patiekalų nešiojimas į stalą, paskui indų plovimas – tai jau pirmokų ir antrokų pareigos. Pietaujama tytomis, o vie-

nas iš klierikų visiems valgant lotyniškai skaito tos dienos martirologiją, kankinių istoriją. Toks derinys labai senas.

Jei lygintum, kaip viskas atrodė po kokių aštuonių dešimtmečių kunigų seminarijoje Kaune, didelių skirtumų nebūtų. Tiesa, mūsų vadovai bei auklėtojai turėjo savo atskirą valgomąjį antrame aukšte, bet prisiekinėjo, kad valgo tą patį, ką ir mes. Kai kas iš drąsesnių klierikų kartais įsibraudavo į jų valgyklą ar net į vadinamąjį profesorių šaldytuvą ir duodavo priešingus parodymus. Buvo atgimimo metas, laisvės, lygybės ir brolybės šūkiai. Nors iki galo taip ir neaišku, kam reikia skaniau pavalgyti – jaunam studentui ar pagyvenusiam, visa ko prisiragavusiam profesoriui. Palaimintasis Jurgis Matulaitis, rodos, yra sakęs, kad pirmajam. Prisimenu senyva, pokariu Kaune studijavusį kunigą. Sunkūs laikai, duona ir visa kita – pagal korteles. Maisto seminarijai surinkdavo iš kaimų.

Vargo vakarienė. Bulvės, kopūstai ir parūdiję lašiniai – kepti, virti, šiaip lašiniai. Kasdien. Tas klierikėlis su keiliais bendramoksliais greitai gavo džiovą. Bet vis tiek po daugelio metų pakraipo galvą ir cituoja savo filosofijos dėstytoja: „Taurės auksinės, kunigai – mediniai. Taurės medinės – kunigai auksiniai. Vau vau!“

Nereikėtų tiek kalbėti apie valgymą ir valgomuosius, nėra tai joks rūpestis šių dienų mūsų Bažnyčioje. Šventasis Raštas sako, kad žmogus gyvas ne vien duona. Ir apskritai vienuolynuose ir seminarijose prie pietų stalo, užuot skaičius lotynišką martirologiją, dabar normaliai šnekučiuojama, aptarinėjamos naujienos, pasakojami anekdotai. Juk nėra jokio ryšio tarp cepelinų ir kankinių atminimo.

Tai ir nežinau, kodėl smalsiai apžiūrėję tuos tuščius baltus stalus, lyg norėdamas ten sau vietos. Pieniškos sriubos vakarienei. Gal net martirologijos dudenimo.

Iš bloknoto (37)

Laikas bėga, dyla net gera atmintis, ir dažno žmogaus sukūryboje išskyla tarsi naujos, bet gal jau anksčiau susiformavusios, tik užslėptos, su tuo laiku susijusios, pasikartojančios temos. Atsigrežiančios į nubėgantį laiką temos ir nuotaikos. Tokios mintys man kilo pasižiūrėjus dailininko Galiaus Kličiaus, anksčiau labiau besireiškusio scenografijoje, kine, tapybos parodą Pylimo galerijoje. Darbų nedaug, gal 17, nemažai visai naujų, išskyrus kelis, kurie savaip sieja su praeitimi. Juose dominuoja pilkai ir mėlynai balkšvas užmaršties koloritas, lėtas ritmas, kompozicijų statiškumas, kartais tarsi kažkokio išpūdžio ar sapno išplėšti fragmentai ar kadrai kaip kine – grojančio petyis ir armonikos kampas, šokančių kojos, kylantį potvynio vandenį abejingai stebintis, prie taurės „rašalo“ susimąstęs, – arba „Dviese“, kur antro beveik nesimato, ir kiti pateikti su lengva ironija, lyrinio grotesko stiliumi; apie atsiskyrimą, vienvietę byloja ir darbų pavadinimai – „Muzika“, „Laivelis“, „Naktis“, „Rašalas“, „Avinėlis“... Čia daug viską nuplaunančio, nuplukdančio, panardinančio vandens, dažname darbe vienišas mėnulis stebi sustingusį peizažą, kaip ir pats dailininkas į pasaulį žvelgia ir jį išpažįsta atsigrežiančio į praeitį žvilgsniu. Džiaugiuosi visa tai pamačiusi.

Skelbta ir žadėta didžiulė šventė Lukiškių aikštėje, šią dieną net pavadintoje Menų aikšte, – Muzikos ir teatro akademijos 90-mečiui skirtas koncertas, kuriame žadėjo pasirodyti kone visi fakultetai. Vaizdavausi, kad šventę pradės dūdų orkestras atidundėdamas per visą aikštę ir atsivesdamas žmones. Bet nieko panašaus neįvyko – orkestrantai tyliai sulindo į tą juodai uždengtą niūrią pakylą ir grojo kaip eiliniame koncerte kažkokius, beje, tokia proga visiškai neįspūdingus, dvasios nepakeliantčius kūrinus. O kur klasikiniai maršai, kur Strausso valsai?!

Nepaminėjau, kad prieš koncertą estradoje pasirodė naujoji akademijos rektorė muzikologė Judita Žukienė, jos kalba buvo visiškai tuščia ir stačiai kompromituojanti akademiją ir ją pačią: nepasakyta, nei iš ko ir kaip įstaiga susikūrė, nei kas tame skruzdėlyne keitėsi per 90 metų, nei kas dėstė, nei kas buvo bent jau pirmasis rektorius; nebuvo paminėta nė viena profesorius, žymaus atlikėjo, kompozitoriaus, režisieriaus, aktorius pavardė. Po šito „pasirodymo“ koncerto vedėja vėl paprašė publikos nuoširdžiai paploti, bet publika blefą pajuto.

Koncertą vedė aktorė Toma Vaškevičiūtė, neblogai įsisavinusi estradinių popkoncertų vedimo stilišką, ir „estradiškai“ gestikuliuodama vis kvietė nuoširdžiai paploti vienam ar kitam orkestrui – juk po dūdų dar grojo varinių pučiamųjų savotiškas bigbendas su Rafailu Karpium (pastaruoju metu šis garbingas operos solistas nežinia kodėl intensyviai keičia savo muzikinę orientaciją), nesupranta, kodėl dainavusiu senas ir pasenusias dainas. Bandydamas įveikti pučiamųjų orkestrą, jis šaukė „Man gera“, bet man jau darėsi bloga. Nusivylimas tuo, kaip organizuotas, kaip pateiktas šis grandiozinis renginys, taip pat ir žvarbus šiaurės vėjas privertė palikti tą menų šventę, nesulaukus nė Ievos Prudnikovaitės su šokančiais ispanais. Nežinau, kaip klostėsi toliau, bet pradžia buvo nyki. Aktyviausiai priešais estradą reiškesi šokantys ir žaidžiantys tėvų atsivesti vaikai. Jiems nesvarbu, kad juodoj estrados būdoj niūru, kad girdi ne muziką, o garsų chaosą (garso problemų turi ir mūsų teatrai, ir televizija), kad šventei trūko šventės ir elementaraus orumo.

Gavau Elvinos Baužaitės sudarytą knygą „Tiesos vertikalė“ apie vieną puikiausių nūdienos aktorių Vytautą Anužį. Vien perskaitęs turinį, matai, kiek čia daug paties Anužio, ir supranti, kad jis ir yra tikrasis knygos autorius. Pristatydama aktorių skaitytojams,

ižangą parašė Daiva Šabasevičienė. Apie jį gyvai kalba kolegos, režisieriai, kritikai, buvę mokiniai. Bet įdomiausia skaityti paties aktoriaus ir pedagogo mintis. Skyriuje „Tėvonija“ jauti vaikystės nostalgiją, o „Teatro dievas Juozas Miltinis“ labai įdomiu rakursu pateikia legendinio režisieriaus portretą ir paties Vytauto teatro suvokimo pradmenis, kuriuos įtvirtina jau studijuodamas Maskvoje ir aprašo skyriuje „Boriso Ščiukino teatro mokykla – kultūrinio pažinimo magnetas“. Man, studijavusiai kiek anksčiau GITIS'e, šis skyrius pasirodė itin įdomus ir prasmingas, ypač šiandien, kruvinų Rusijos karo Ukrainoje įvykių fone. Stebina ir „Aktoriaus kardiograma“, kur Anužis įdėmiai analizuoja daugybę įvairiuose Lietuvos teatruose sukurtų vaidmenų – čia kritikams būtų ko pasimokyti!

Didžiausią ir netikėtą išpūdį man, ko gero, paliko skyrius „Teatro pedagogika: amatas, ugdymas, kūryba“, kuriame Vytautas, pats būdamas puikus pedagogas, išdrįsta pasakyti: „Tikros teatro mokyklos – nei vaidybos, nei režisūros – Lietuvoje nėra. Mūsų teatro pedagogikoje trūksta giluminio – akademinio – supratimo. Tai lemia dažnas nesėkmes. Viskas priklauso tik nuo atskirų žmonių sąmoningumo, jų talento ir intencijos.“ Štai kaip. Šiuos žodžius Anužis pasako visiškai sąmoningai ir atsakingai. Suglaudus šio skyriaus svarbiausias tezes būtų galima išleisti mažą knygutę, kokia kadaise buvo Konstantino Stanislavskio „Etika“, ir kad ji būtų įteikiama ir privaloma perskaityti kiekvienam peržengiančiam bet kurios teatro mokyklos slenkstį.

Vytautas Anužis knygoje „Tiesos vertikalė“ išskyla kaip turininga asmenybė, savo amato meistras ir labai įdomus, tiesos siekiantis žmogus.

– AUDRONĖ GIRDZIJAUSKAITĖ –

Kas bendra tarp raganos ir feministės, arba Ragana – feminizmo ikona?

Nepaliksi gyvos kerėtojos.

Iš 22, 17

Raganos sugrįžo! 2017 m. rugsėjį Prancūzijoje eilinių kartą vykstant streikams prieš Darbo kodekso reformą, moterų kolektyvas, pasivadinęs „Witch Block“, skandavo: „Macroną į katilą!“ Persirengusios raganomis, jos reikalavo lygybės darbe, nes moterys vis dar gauna mažesnius atlyginimus nei vyrai. 2020 m. JAV vykusių prezidento rinkimų kontekste moterys, taip pat persirengusios raganomis, rinkosi į protesto akcijas, nukreiptas prieš Donaldą Trumpą.

Negraži, susivėlus, nevalyva, iš smakro kyšančiais gyvaplaukiais, raukšlių išvagotu veidu, grobianti vaikus – ne vienas vaikystėje buvo gąsdinamas tokiu raganos vaizdiniu. Tačiau šiandienos feministės į raganas žvelgia kitaip, pavyzdžiui, 1968 m. JAV įkurta feminisčių asociacija buvo pavadinta W.I.T.C.H., akronimu, anglų kalba reiškiančiu „ragana“. Prancūzų rašytoja ir žurnalistė Mona Chollet rašo apie raganų galią ir suteikia joms pozityvų įvaizdį knygoje „Raganos. Neįveikiama moterų galia“ (*Sorcières. La puissance invaincue des femmes*, 2018). Autorė teigia įkvėpimo sėmusis iš pasakose aprašytų raganų, kurios visada turi savitą galią būdamos nuo nieko nepriklausomos. Dažnas populiariosios kultūros personažas (kas nematė serialo „Mano žmona – ragana“?), ragana buvo persekiojama nuo Antikos laikų. Raganų medžioklės išplito XV a., kuris dar kartais laikomas humanizmo pradžia. Bet gal nelabai humaniška persekioti moteris? M. Chollet atskleidžia, kaip raganų medžioklė daro įtaką šiandienos pasauliui ir tam, kaip feministinis judėjimas semiasi įkvėpimo ir ryžto iš raganų persekiojimo istorijos. Mizoginiškų idėjų šalininkams toks palyginimas, matyt, bus juokingas, tačiau kas bendra tarp raganos, persekiotos Renesanso laikotarpiu, ir šiandieninės feministės?

Iš prigimties laikytos silpnomis ir lengvu grobiu velniui, moterys buvo fizinės prievartos, kankinimų ir laužo

Gretos Ciūnytės nuotrauka

liepsnų aukos. Paprastos socialinės kilmės moterys buvo kaltinamos dėl įvairiausių to meto visuomenės problemų – maro, bado, o XV a. inkvizicija nusitaikė į neva iš prigimties nuodėmingas Ievos palikuones. Viena galbūt žymiausių raganų – prancūzė Jeanne d'Arc, išgelbėjusi Orleano miestą nuo anglų puolimo. Patekusi į priešų nelaisvę, buvo apkaltinta raganavimu ir sudeginta ant lau-

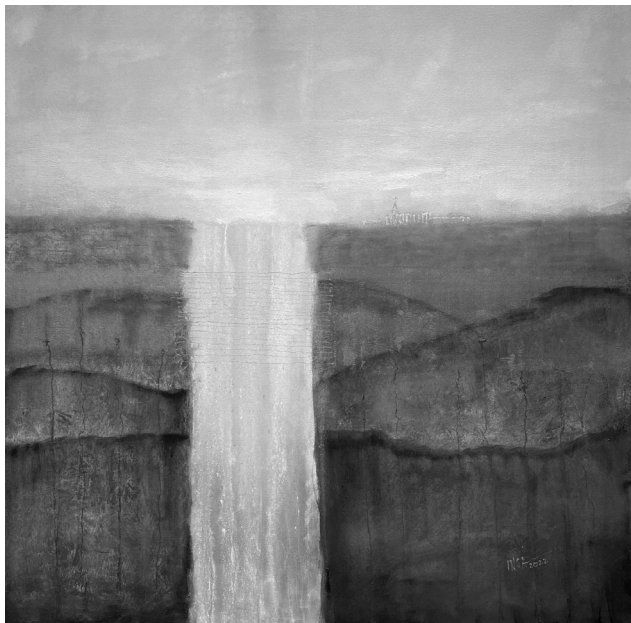
žo. Tokios raganų egzekucijos kai kur vyko iki XIX a., pavyzdžiui, JAV, o istorikai šiandien negali pasakyti tikslaus aukų skaičiaus: galbūt 50 000 ar 100 000, neskaitant tų, kurios nusižudė ar mirė kalėjimuose. Įdomiausia, o gal labiausiai sukrečia tai, kad šiandien raganų persekiojimui tęsiasi tokiose šalyse kaip Kenija, Gambija, Indija ar Nepalas.

Nors raganų istorija pamažu atsiduria istorikų tyrimų akiratyje, raganos taip pat tampa tam tikra feminisčių identiteto dalimi. Pirmoji feministė, kuri pradėjo domėtis raganų istorija, pati pretendavusi į raganos titulą, buvo amerikietė Matilda Joslyn Gage (1826–1898), kovojusi už moterų teisę balsuoti. Ji pirmoji atkreipė dėmesį į įdomią tendenciją: vyrai yra linkę priskirti sau moterų intelektualines idėjas. Kalbant apie tokią situaciją, vis dar aktualią ne tik akademinuose sluoksniuose, vartojamas Matildos efekto terminas – efektas taip pavadintas amerikietės feministės garbei. Moterys, kenčiančios nuo Matildos efekto, galėtų būti palygintos su Renesanso laikų raganomis-žiniuonėmis, kurių gydymo metodų nepripažindavo „oficialūs“ gydytojai. Raganavimu apkaltinta moteris dažnai užsiimdavo gydymo praktika, padėdama nutraukti nėštumą, todėl buvo kaltinama vaikų žudymu. Moteris, nenorinti turėti vaikų, sulaukia agresyvių reakcijų ir šiandieninėje visuomenėje, kurios akyse ji yra savanaudiška, atsakanti to, ką jai suteikė gamta. Kitaip sakant, tokia moteris yra ragana, nes jos elgesys nukrypsta nuo visuomenėje nusistovėjusių normų. Lygiai taip pat Renesanso laikų vienišos moterys arba našlės buvo dažnai kaltinamos raganavimu, nes jos buvo nepriklausomos. Moters nepriklausomybė juridiškai šiandien nekelia problemos, tačiau visuomenei vis dar kelia nerimą: vyrams sunku patyti nepriklausomą moterį, o kitos moterys jos tiesiog prisibijo. Juk ne vienas iš mūsų nusistebi matydamas netekėjusią, sėkmės lydimą, vaikų neturinčią moterį ir pagalvoja: o kodėl ji neištekėjusi? Matyt, bus ragana...

– VILMA LOSYTĖ –

Tapyba kaip dialogas

Lietuvos medicinos bibliotekoje iki birželio 30 d. veikiančiame tapytojos, dailės edukologės Ingos Dambrauskienės paroda „...tarp eilučių...“ yra trečioji personalinė menininkės paroda po studijų Vilniaus dailės akademijoje 1996 m. Daug dažniau nei personalines parodas dailininkė organizuoja kitų autorių kūrybos pristatymus ir plenerus – 2015 m. įkūrusi suaugusiųjų dailės studiją „Piešiu – medituojau“, kurioje dėsto pagal autorinę programą, jungiančią intuityviosios ir akademinės tapybos metodikas, ji kasmet surengia didelės apimties savo studentų parodas, įkvėpia ir padrąsina juos dalintis savo kūrybos vaisiais.

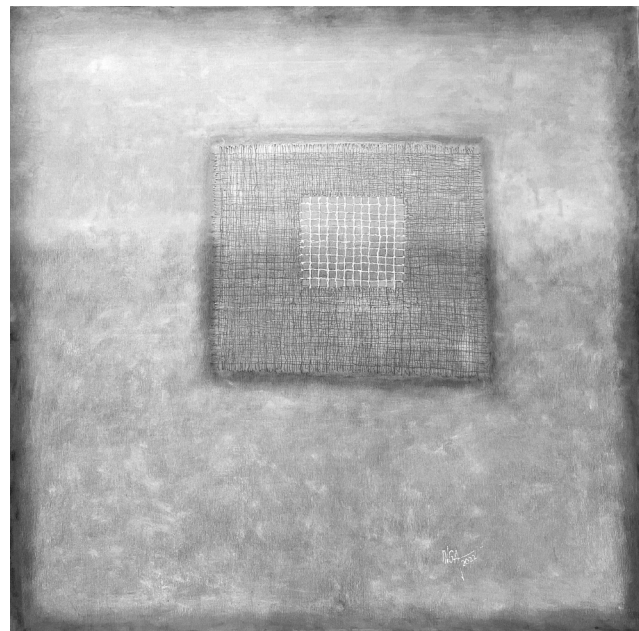
Inga Dambrauskienė. Šaltinis. 2022

Ingai Dambrauskienei kūryba yra meditatyvus kalbėjimasis su pačia savimi. Ji kuria turtingą ženklų ir simbolių pasaulį, liudijantį ir kolektyvinės pasąmonės sritį, kuri negali būti nusakyta racionaliai.

Parodos – tai viešas kalbėjimasis, dalinimasis tuo, ką dailininkas suprato apie save ir pasaulį. Kūrybos procese menininkas yra laisvas sukurti asmeninį kosmosą, tačiau, išleidęs kūrinį į pasaulį, patiria, kad žiūrovas jo kūrinį gali įžvelgti daugiau ir ką kita, nei menininkas išreiškė. Kūrinys pradeda gyventi nuo kūrėjo nepriklausomą gyvenimą, tampa atviras ir „užbaigiamas“ jau žiūrovo dėka. Pasak filosofo, semiotiko Umberto Eco *opera aperta* koncepcijos, meno kūrinys kaip „iš ženklų sudarytas audinys“ prasmę įgyja tik tada, kai įsitraukia meno suvokėjas.

Inga Dambrauskienė kviečia žiūrovą pratęsti kūrinį atsigręžus į save. Nes suvokiant meno kūrinį, pasak Carlo Gustavo Jungo, svarbu tai, kad „aš išgyvenu ne tik objektą, bet pirmiausia patį save“. Šalia paveikslų tapytoja pateikia ir naratyvus. Tai nėra tiesiog vertimai iš plastinės kalbos į verbalinę, o pagarbus žiūrovo palydėjimas, vartų į jos kūrinių suvokimą atvėrimas. Tapytoja kviečia žiūrovą į dialogą – į tokį, kaip jį suprato filosofas egzistencialistas Martinus Buberis, teigęs, kad žmogaus būtis savo pilnatvę ir prasmę įgyja tik per dialoginį santykį su kitu žmogumi ir Dievu. Galbūt todėl jos tapyba tokia sutelkta, joje yra tik tai, kas privalo būti, koloritai subtilūs, niuansuoti ir nerėkšmingi. Nes triukšme dialogas neįvyksta.

Dailininkė gilina sielą į meno psichologiją, taiko dailės terapijos metodus dėstydamą dailę suaugusiems. Savo paveiksluose ji kalba apie egzistencines žmogaus būsenas – susitikimą ir vienatvę, išiklausymą ir negirdėjimą, sielos šaltinius ir dykumas, išsigelbėjimą Nojus erdvėlaivyje. Neatsitiktinai jos paveikslai patraukė

Inga Dambrauskienė. Vibracijos. 2022

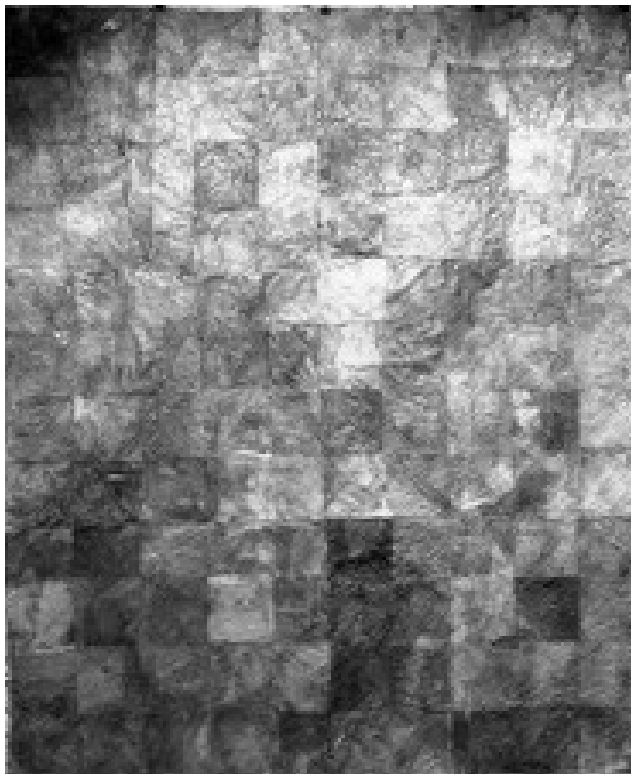
psichoterapeutės Daivos Žukauskienės dėmesį ir kartu bendradarbiaudamos jos sukūrė originalias asociatyvines metaforines kortas – psichoterapijoje naudojamą instrumentą.

Tapytojos Ingos Dambrauskienės paroda Lietuvos medicinos bibliotekoje yra reta proga pamatyti savo būtį iš naujos, menininkės pasiūlytos perspektyvos.

– AUŠRA STASIULEVIČIENĖ –

Argentinietiškas tango dingusiam sode

Birutė Nomeda Stankūnienė – prisiekusi abstrakcionistė, nuolat stebinanti kūrybiniu užsidegimu ir idėjomis. Vilniaus dailės akademijoje baigusi dizainą, pasirinko ekspresionistinę raišką, tarytum siekdama paneigti racionalią ir subalansuotą dizaino prigimtį. Dailininkę priskirčiau akumuliaciniam principui kuriančių menininkų grupei – pirmiausia iškraunama iš aplinkos, kelionių, kultūrinio fono, o vėliau sukaupia kūrybinę įkrovą išspinduliuojama tapyboje. Per metus menininkė sugeba surengti po keletą personalinių parodų pačiose įvairiausiose erdvėse. Tapytoja savo darbų parodoms renkasi ne tik galerijas, bet ir kitas viešąsias erdves: bažnyčias, gydymo įstaigas, bibliotekas, biurus. Kaip sako pati menininkė: „Meno kūrinys – tai įrankis kalbėtis, jis turi būti prieinamas kuo platesniam žiūrovų ratui.“ Jos parodose visuomet audžiama giliamintė koncepcija, ištransliuo-

Birutė Nomeda Stankūnienė. Dingę sodai. 2023

jamos laikmečio idėjos: moterystė, vaikystės prisiminimų nelengva našta, egzistencinės abejonės, tapatybės paieškos.

Birželį Vilniaus GODŌ galerijoje veikianči paroda „Dingę sodai“ – menininkės sugrįžimas į vaikystės prisiminimų teritoriją, ten, kur ji svajavo vieną dieną nukakti – į Argentiną. Fantazijų istorija prasidėjo nuo močiutės repatriantės pasakojimų ir mielų mažmožių – suvenyrų iš saulėtos, karštos, spalvingos ir temperamentingos šalies. Birutė išsaugojo širdžiai brangius niekučius ir laikraščio iškarpa apie sugrįžtančius iš Urugvajaus ir Argentinos lietuvius. Artefaktus, kitados vaiko vaizduotėje pažadinusius kūrybinius impulsus. Iš dviejų dalių sudarytos parodos struktūra atspindi menininkės kūrybinės tapatybės paiešką. Pirmoje dalyje lyg atskleidžiama niūri ir pilka sovietinė kasdienybė. Dailininkės atmintis grįsta emocijiniais išgyvenimais – čia ji liūdi, o čia džiūgauja, prasiveržia linksmesnės intonacijos. Antra dalis skirta svajoms apie Argentiną. Menininkė nevaržomai taškosi spalvomis, lyg argentinietiško tango vilionėse skleidžiasi įmantrūs potėpiai tarsi aistringų šokėjų kojų palikti pėdsakai. Greta tapybos darbų eksponuojami ir ją įkvėpę nebrangūs suvenyrai ir net sudužusios lėkštutės šukės – taip dar labiau sustiprinamos ilgesio nuotaikos: tai tarsi svajonių duženos, pradingusios vaikiškos vaizduotės trupiniai.

Birutei ypač artima gesto (veiksmo) abstrakti raiška, jos spontaniškumas, improvizacinis metodas, stilių įvairovė ir impasto technikos efektai. Antroje parodos dalyje visa jėga išnaudojama improvizacijos įtaiga. Birutė drąsiai paviršiuje vedžioja liniją, kuri tapymo procese virsta potėpiu. Menininkė mėgsta eksperimentuoti ir šioje parodoje gausu bandymų tapyti ant pačių įvairiausių paviršių. Iš Londono parsivežta staltiesė, kurią, tiesą sakant, „išgelbėjo“ nuo šiukšlių konteinerio, menininkė

panaudojo vietoj drobės: ištapė pastozinėmis gėlių girliandomis, linksmai šokinėjantys žiedlapiai „puotauja“ staltiesės tekstūroje ir vienspalvio ornamentu išaustuose raštuose. Eksperimentavimo pėdsakų aptiksime beveik visuose kūriniuose: dažai maišomi su kitomis medžiagomis, glamžymu ir visais kitais būdais kuriamos faktūros, popieriniai rankšluosčiai ir servetėlės, sintetinės medžiagos – viskas, ant ko galima tapyti, „įdarbinta“ estetiniam efektui išgauti. Argentinietiško tango ritmu pulsuoja visa antra parodos dalis: ryškus koloritas, ypač daug raudonos ir geltonos spalvų juodame paviršiuje dar labiau sustiprina aistringą šokio įspūdį. Svajonė nukelti į šalį, apie kurią girdėjo tik pasakojimuose, sugrįžo po daugelio metų, „Dingę sodai“ – prabėgusios jaunystės ilgesys, jausmas, kuris leido dailininkei sukurti spalvingas improvizacijas įvairiausiuose paviršiuose ir pasotinti prisiminimais išalkusią sielą. Visi Birutės darbai galerijoje pristatomi pirmą kartą.

– JOLITA MIEŽELAITIENĖ –

AUGUSTĖ JASIULYTĖ

Lašių orgijos

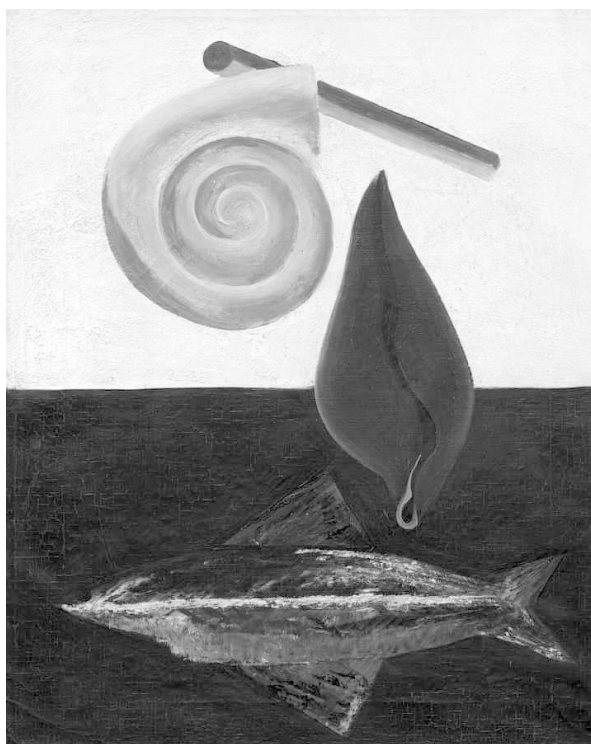
Richardui Brautiganui

gal dėl to, kad nuo mažens
mane mokė bijoti skersvėjų,
susuks radikulitas,
negerti šalto vandens,
žiemą lauke nepraverti burnos,
angina įskris,
gal dėl to, kad nuo mažens mane mokė
nevaikščioti su vienu batu,
mama numirs,
nešvilpaut viduj,
vis tiek neturėjau pinigų,
nemesti plaukų pro langą,
paukščiai susisuks iš jų lizdus
ir tada skaudės galvą,
nedainuoti valgant, nes
moteris tuščiais kibirais pamatys,
kaip šiku,
ir, užvis svarbiausia, niekur niekada nenakvoti,
nes pastosiu,
gal todėl aš dažnai imu obsesyviai apie ką nors galvoti.

prieš savaitę mano geriausias
draugas, baigęs akvakultūros studijas Kanadoje,
pasakojo, kaip laukinės laišos savaites, mėnesius
plaukia Freizerio upe prieš srovę,
sukaria iš vandenynų link gimtųjų upių
tūkstančio kilometrų maratonus,
šokinėja net po tris metrus per krioklius
pro lokių iškištas letenas ir liežuvius,
jos iriasi ir iriasi į tolį
kortizoliui tvinkčiojant kraujagyslėse,
laišos visa tai išveria, nes yra sutvertos grįžti į savo
gėlavandenės upės gimtinę
ir dalyvauti 500 žuvų orgijoje,
po kurios jos iškart nusibaigia
visas iki paskutinio žvyno
jėgas atidavusios kelionei dėl pasipisimo.
negalėjom su draugu apsispręsti,
kas geriau: ar mirti nekalta laiša,
ar plaukti į pavojingą
tūkstančio kilometrų kelionę prieš srovę
dėl orgijos, po kurios
iškart nustipsi.

Mano metai

mano metai
mano metai
išskalbti
išpurvinti
išlyginti
išvalyti
iškuopti
išlaižyti
išieškoti
išdulkinti
iššluostyti
išvemi
iščiūčiuoti
išjuokti
išprievartauti
išgėdinti
išverkti
išverkti
išverkti
iškentėti
iškentėti
iškentėti
išmylėti
išmylėti
išmylėti
išgodoti
mano metai
mano metai
atsirgti
atsveikti
atšviežinti
atstumti
atmazgoti
atbūti
atstovėti
užberti žemėm
atgimti

Ernst Wilhelm Nay. Žuvis ir midija. 1932

Maža mergaitė

mažą mergaitę
apgavo

liepė tylėti
neklausinėti
nebūti
gėdytis
visko
visada
visur
bijoti

kišo
lyties
išgyvenimo
atmintinę

nes pirminė nuodėmė
buvo didesnė dėl
nevykusiai pasidalijusių
X
ir
Y

bėgo laikas ir
mergaitei augo krūtys, žėlė plaukai
ji neskaitė filosofinių traktatų
bet daug išmanė apie nosies ir krūtų operacijas
gėdydavosi mintyse tarti
vulva, vagina, mėnesinės
ją kankino mintis, kad jos kūnas
niekam nepatiks
jai nesisekė matematika
bet puikiai ėjosi tikimybių teorija
kada
kaip
kur
naktį
gatvėje
kelionėje
rizikuoja
būti
nušvilpta
nurengta
išprievartauta
nužudyta
ir kaip ją suras
ir morge kažkas
pamatys, kad jos kojos neskustos, o
krūtys kreivos

vėliau mažoji mergaitė
nusirengdavo
ieškodama
tėvo

motinos
prasmės
meilės
gyvenimo
išgyvenimo
išganymo
neradusi ėmė klausti
iš pradžių tyliai
tada garsiau ir garsiau
kol iš netobulos krūtinės
išsiveržė žvėries kriokimas

ji nustojo skustis
ėmė skustis
motina, tėvu, mokykla, sistema, pasauliu
leido kūnui pasidengti kailiu
spjovė į madas
mokėsi mąstyti
išardydama
kiekvieną mintį
ieškodama pirmąpradės savęs
iš kraujo, iš prakaito
iš pamišusių akių veidrodyje
ji norėjo priartėti prie atsakymo
ką jai reikia iškeisti
į laisvę
teisę
į savo kūną

Laiškas tėvų kartai

Po kanadiniu
cukraus vatos, *bubble gum*,
moon mist skonio dangumi
pirmą kartą
legaliai užtraukiau
marihuanos.
Anytos mergina
baltaplaukė hipė su auskaru
nosyje, tatuiruotėmis,
apsitempusi gepardinę palaidinę,
pasakojo, kaip Vudstoke laižė LSD,
kaip plovė vėmalus nuo girta Bukowskio,
kaip surinko Ginsbergo numerį,
ir jam pakėlus nepralemeno nė žodžio,
kaip toks ir toks rašytojas spoksojo į jos iškirptę
ir ji jam vožė,
kaip kartą jos paklausė, ką ji veikia gyvenime,
ir ji trenkė kumščiu per stalą: „AŠ POETĖ!“
Palikau anytą su jos mergina glamžytis ant sofos,
žiūrėjau į laisvasias Kanados žvaigždes
ir ėmiau jų nekęsti.

Mano tėvai neaugo po tuo pačiu dangumi.
Po jų dangumi net geruose dalykuose
REIKĖJO ieškoti kažko blogo,
paranojiškai bijoti, nepasitikėti,
pavydėti, už nugaros apkalbėti,
mušti vaikus, išlyginti dar jaunos, kad
būtų tinkamesni lentų pjaustymui,
būtinai visada būti tokiems patiems kaip tie,
kuriuos niekini.

Nežinau, kaip suartinti tuos du pasaulius,
nežinau, ar dar ne per vėlu.
Nežinau, kodėl negaliu paleisti, susitaikyti,
leisti tam pasauliui mirti.
Manyje?
Ar aš pati jau tikrai po tuo cukraus vatos, *bubble gum*,
moon mist skonio kanadiniu dangumi,
jei seksualinė revoliucija vis dar neįvyko po MŪSŲ dangumi?

Išsiunčiau atviruką gimtinėn:
linkiu jums
užtraukti žolės dūmo
su gėjais, lesbietėmis, biseksualais ir transseksualais,
suvalgyt grybų per „The Grateful Dead“ koncertą,
nueiti į psichoterapiją
ar bent jau išjungti televizorių, radiją, *candy crush*,
pažvelgti į savo praeitį kaip didžiausią sąmokslo teoriją ir,
po velnių, pakelti galvą į
žvaigždes, keliaujančias skirtingų skonių danguose.

GAIKU MĀRIS

Latvių poetas Gaikių Maris (g. 1973, tikr. Māris Rozentāls) gimtojoje šalyje vadinamas klajūnu, hipiu, bliuzo gerbėju, netipišku poezijos skaitovu. Išleido tris poezijos rinkinius: „Kuprinė“ (*Mugurso-ma*, 2006; Literatūros metų premija už debiutą), „Noriu valgyti“ (*Gribu ēst*, 2011) ir „Pasiutusi lapė per kelią“ (*Traka lapsa pār ceļu*, 2022). Šįmet pastarasis rinkinys buvo nominuotas Literatūros metų premijai kaip geriausia poezijos knyga.

•

ryt vėjas kils ir šakos links
paukščiai į landas suskris
medžiuosna lapės sulips
drėgnam pernykščiam lape
drovos filosofas pražys
aš eisiu pasivaikščioti
ir stebėsiu kaip dievas praeina pro šalį
taip bus taip nenutiks neateis
ryt diena užgims
palinkę šakos kils ir vėjas silps

•

juk galėjai pasakyti, kad taip nebuvo
galėjai tylėti, lūpą prikąsti
filologines nešvankybės niūniuodamas
bet tu norėjai
matyt, nebuvo pasirinkimo
pats atrankai atrinktas esi
„nes“ tiesa dievo lūpose
tu vogei ją, aš mačiau
tu niekad nesi buvęs
tyrą vietą atidavus poezijai
sielos ramybė viską užvaldo
aš, vienintelis stoikas, tai žinau

•

nesuprantu iš kur tokia ramybė
nejaugi vėl audra artėja
nemiga – ne tas skambesys

mąstau kiek toli aš nuėjau
ar mano šešėlis ištyso iki jūsų

matau priesagos tupi kleve
pernykščiai kirčiai šnara
o aplink tokia ramybė

slieko šliūžės per kelią
kryžium ženklina kelią

tu eini į parduotuvę į paštą
gal tenai bus naujienų
galbūt kažką nusiperki

kur tu esi kai savo eilėraščių rašai
tos nežinios migloj
na taip... tarsi būtų laikas
gerai pabandome užmigti
kol nelyja
liko kelios šviesios valandėlės

aš tikrai pajausiu
kai ims caksėti ant skruosto

žiū koks gražus vabalėlis
per tavo nugarą ropoja
užmik nejudėk nebaidyk jo

•

įsikasu giliau į apkasus
randu tėvą su šautuvu rankose
jo kaulėliai balti balti
taip didingai jisai atgulęs
įsikasu giliau į apkasus
ir motina man sako bus šilta
čia po velėna visados taip esti
įsikasu giliau į apkasus
zvimbiam kulkos virš galvos
ir mintys it slaptos antenos kaukia

žemiau laikyk pakaušį
nebijok purvo
tavo gyvybė tranšėjų kapas
rauskis dar giliau
parodyk špygą akiračiams dantytiems
tetrenkia į tave pašaipėlių salvės

jau žemėje esu
tokia gelmė o kaip dega
ar dar didesnės liepsnos gali būti

•

hm. mano tėtis nebuvo poetas. kurgi aš jam pasirodžiau kaip
juokingas ir keistas sapnas? kai jis dar ateidavo permiegoti, manęs
tarsi dar nebuvo. o kai jį pabudusį užvaldė išėjimo baimė, kažkas
mane jau šaukė vardu. taip susitikome baimėje ir šypsojomės.
kartą su sniegu ištirpo ir mano tėčio pėdos. jos, kaip ir jo
žvilgsnis, dar ilgai liks manyje tarsi senų seniausi neiššifruoti
rašto ženklai. įrašyti dangaus žydrynėje, takelio pakrašty. tuomet,
kai manęs dar tarsi nebuvo, žmonės sekė meilės pasakas ir minkė
tešlą pyragėliui. daugelį kasdienių darbų nudirbo tylėdami. taip
lengvai ir taip rimtai. taip gimė keista daina, kurią kažkas tarsi
dainuotų manyje. mano tėčio išėjimas irgi buvo kažkokia melodija
ir mano jausmas tarsi aidas joje. kas ją išgirdo, tas ją girdės.
vėliau daugelis regėjo, kaip ore kūlversčiu vertėsi vėjas ir švelniai
paglostė mano skruostą. rytai jau aušrojo, tik klonyje prie upės iš
lėto kilo nakties rūkas. tai galėjai tik pajauti, bet ne papasakoti,
kaip giliai manyje buvo diena. akimirkai, tik trumpam mirksniui
suspindėjo jos šviesa ir kelios ašaros ant išeinančio vyro skruosto.

•

na taip
kai panorau lengvumo krūtinėj
aš pakilau eiti pas ją
nuojautų kryptimi tarsi čia pat bet toli
kur kas valandėlę užuolaidos praplyšta
ir aš į tą tuštumą žvelgiu žvelgiu
kaip jojon lekia paukščiai dulkės
išvytu kelią pagaliau pėdų liniją matau
ir tuštuma nori kad aš eičiau
kad eičiau į tą man visad uždarytą vietą
sutrikęs niurnu niurnu – ar išties kelias veda tuštumon
tenai aš sutinku panašius į save
kaip panašiai jie sutiko mane
gal net mylėjomės ko gero taip
taip stipriai jog nebesuradome bendros kalbos
kiekvienas likome savyje be skausmo be skausmo
ir tuštuma nuo kelio nuo dulkių paukščių neša žinią
neskausmingą taip neskausmingą jums
ir mes ieškojome rankų akių ilgesio ir žodžių
kaip kalbėsime iš naujo
pačius pirmiausius pirmiausius visų pirmiausius žodžius iš naujo
taip mes nebuvo vieningi bet darna buvo su mumis
ji paėmė už parankių vedė ir saugojo mus
šiltame saugiamo delne tarsi būtume pažįstami
tai ne kraujas tekantis gyslomis ne pyktis išgynė mus į tuščią vietą
aš net atsigrėždavau atgal iš tiesų žvelgiau
ieškojau kur prieš tai buvau
kur maldoj rankas iškėlęs verkiau ir vėl į kelią
su tais kurie dabar šalia manęs
kai kurių žingsniai drąsesni nei mano
dieną naktį maldose jie plėšė skausmą iš krūtinės
laukan it dagius it degančius drabužius
tai nebuvo gražios naujos dainos kurias dainuojame dabar
pati daina buvo apie mus teliko nemeluoti jai
žodžiams kurie kas mirksni ritmiškai nuaidi
dažnai atrodė tuojau baigsis kelias
vis dažniau mes pakeldavom akis
vis labiau jaučiausi pavargęsėjau lėtai lėtai
atsigrėžęs žvelgdavau į tą vietą kur pradžia
pagaliau sustojau kiti nutolo
ar jūs prisiminsite mane
ar pakelsite pasiimsite kartu jei aš eiti toliau nebegaliu
jei liksiu gulįs ir verkiąs
ne maldoj kaip anksčiau rankom iškeltom

•

pone padėk parašyti eilėraščių
mano droviai širdžiai trūksta žodžių
aš norėčiau kurti kiekvienam
bet skaitysi tik tu

dar turiu mažumėlę laiko
tu būsi manoji viltis
aš jau nepagydomai ligotas
būki manoji viltis

pelniau patyčias pagyrimus
viską gavau iš tavęs
net kai šypsodamasis trenkiau tau į veidą
o nuo vaidų aš bėgau dažniausia

mano pone kur tavoji ranka
tas griežtas ir teisingas ženklas
su kuriuo rašei manyje
viską viską aš pamiršau

prašau įduok man tą paskutinį eilėraščių
paprastą tylų ir ramų
tarsi nebūčiau jį rašęs
taip jaukiai ir netramdomai

•

ir šįryt tu neišvykai į sirakūzus
nuovargio konvojus atšaukė reiša
teks laukti atlydžio ir kovo
nusipirkti balalaiką ir nešdinti iš čia
ramią latgalos krašto širdį
bet apie tai pakalbėsime vėliau

juk aš galėčiau keliauti pas tave
žinoma pajuokavau
tik taip deja nenutiks bijau
o kur kas juokingiau yra tai
kad ir tu gyveni saloje
toj pačioj jūroj tik kitur
tai glumina bet niekis

atleisk dar noriu paklausti
kaip iš tikrųjų su tavo metais
bet man patikai kad rengiesi juodai
ir tokia tyli tarsi iš mafijos
gal tu gedi o gal ir ne
apie tai kas įvyko
taip slėpingai ir akivaizdžiai

apie visa tai kas čionai atvedė tave
kol kas nė vienas eilėrašties neparašytas
ir kyla baimė kad pamiršiu
kaip jį parašyti dabar
galvoju ar tu supratai mano kalbą
ko gero taip nes tu tylėjai

pala kur mes dingome atleisk
tokia keista ta viduržemio jūra
kur tu žvelgi jinai tolyn banguoja
oi aš tik klausiu mokausi kalbos
kuria nepasakysiu kas taip baugina

•

net sapne tu man atsukai nugarą
ir visas miestas įzambiai pasvirio
gatvės susimazgė tarsi siūlų raizgalynė
o skverai formavo apžavią begalybę
aš tau jau niekuo nebeįtikau
kaip ta tyla po rugpjūčio nakties
ar žvaigždė kuri nekrenta tau panorus
sapne virš miesto dar
buvo žalias dangus
o jame klykė staugė paskutinis eilėrašties tau
panašiai kaip osvencimo žydas
kol mano draugai užspaudė jam burną

•

ateis posmas ateis rytas lapas ateis visas
pasaulėlis ateis o tavęs jau seniai nebėra katinas
ateis augs sparnai šiluma įeis į namus o tavęs jau
seniai nebėra sapnas atplauks kvapai šypsimės
šypsimės gimis diena o tavęs jau seniai nebėra

Jis man trenkė ir tai buvo lyg bučiny

„Jis man trenkė ir tai buvo lyg bučiny. / Jis man trenkė, bet man neskaudėjo. / Nes jei aš jam nerūpėčiau, niekada jo taip neįsiutintčiau“, – 1995 metais niūrijoje scenoje iškankinta grimasa uždainavo bene viena kontroversiškiausių grandžo atlikėjų, grupės „Hole“ vokalistė Courtney Love. Nors dainos originalas buvo parašytas 7-ajame dešimtmetyje juodaodžių merginų grupei „The Crystals“. Iš tiesų dainos kūrėjai Carole King ir Gerry Goffinas rėmėsi tikrais pažįstamos atlikėjos Evos Narcissus Boyd (sceniniu vardu Little Eva), kuri iki vieno hito dainininkės šlovės pas juos dirbo aukle, išgyvenimais. Susižavėję jos iki tol „neišeksplloatuoti“ talentais, dainų kūrėjai buvo sukrėsti, kad būsima dainininkė, nuolat mušama savo sugyventinio, nuoširdžiai tikėjo, jog meilė išsakoma ir smurtu. Tad jie dainą taip ir pavadino – „He Hit Me (And It Felt Like a Kiss)“. Tačiau po daugiau nei trisdešimties metų C. Love pabaigoje pridurtais žodžiais „mažute, dar pasilik...“ ir disonuojančiu vulgariu balsu paaštrino dainos toną, nušviesdama vieną labiausiai įsisenėjusių dabartinės visuomenės problemų – smurtą.

Smurtinė aplinka palaužia žmogaus dvasią ir gimdo smurtą. Šekspyro pseudogerbėjų numylėtas ir tikrųjų skaitytojų dėl savo žinomumo nutylėtas posakis „būti ar nebūti“ tragedijoje „Hamletas“ išreiškia neramios sielos dilemą: ar dėl garbingo revanšo derėtų drumsti rūmų gyvenimą, kad sosto uzurpatoriui dėdei Klaudijui atkeršytų už tėvo nužudymą, ar visgi apsimesti, kad nieko svarbaus nenutiko, ir gyventi toliau. Hamletas pasirenka „būti“ ir tai galiausiai įtraukia ir pražudo beveik visus pjesės personažus. Šis siužetas keistai primena dabartinius karinius konfliktus, išskyrus Karabacho ar Irano ir Irako karą.

Prūsijos karo veikėjo ir teoretiko Carlo von Clausewitzo „frikcijos“ fenomenas aiškina, kaip naujos aplinkybės konflikto metu gali apsunkinti „net paties paprasčiausio manevro“ įvykdymą. Tai lėmė atominių bombų sukūrimas 1945 metais, kas, galima sakyti, pabaigė klasikinių karų, kai vienos valstybės armija grumdavosi su kita, tokia pat galinga, istoriniame lauke, kol

vieniems išaušdavo „laimėjimo valanda“, erą. Nuo tada Šaltojo karo priešininkės JAV ir Sovietų Sąjunga negalėjo tiesiogiai tarpusavyje kariauti nesugriaudamos visko, kas gyva, todėl savo ideologinėms kovoms pasitelkdavo pašalinius užsienio šalių konfliktus, pavyzdžiui, Afganistano kare (1979–1989) remdamos susipriešinusias grupuotes: Ronaldo Reagano tituluota „Blogio imperija“ rėmė šalies valdžią, o „pasaulio policininkai“ – JAV – sukilėlius, kas galiausiai 1987 metais pagimdė teroristų grupuotę „Al Kaida“. Ne veltui kalbant apie šią metamorfozę prisimenamas Mary Shelley romaną „Frankenšteinas“: JAV investicija atsikuko prieš jas pačias; „Al Kaidos“ vado Osamos bin Laden 1998 metų religinis įsakymas fatva („žudyti amerikiečius ir jų civilinius bei karinius sąjungininkus yra individuali kiekvieno musulmono pareiga“) buvo tiesioginė Rugsėjo 11-osios išpuolių priežastis. Ir tuo dar viskas nesibaigė. Nederėtų pamiršti liūdnei pagarsėjusio JAV revanšo – Irako karo 2003 metais, kai, neteisingai apkaltinus Sadamo Huseino diktatūrą dėl masinio naikinimo ginklų gamybos, amerikiečių specialiosios pajėgos sukelią šimtą kartų daugiau netekčių nei per Rugsėjo 11-ąją.

Kas gali nustatyti, o tuo labiau sureguliuoti, kada įsitraukimas į užsienio konfliktus vykdomas dėl taikos, o kada dėl individualių priežasčių, kurios tik gilina konflikto žaizdą? Tokio pobūdžio vendetą mėginama malšinti nuo Babilono senųjų civilizacijų laikų. Tuomet tai buvo tarp kelių šeimynų mezgama nenutrūkstama keršto gija, kurią galėjo pradėti menkiausias nusižengimas, o kartais – kraupi žmogžudystė. Todėl vienas išlikusių pirmųjų rašytinės teisės dokumentų buvo skirtas ne kam kitam, kaip vendetos malšinimui. Šiandien žinomas kaip Hamurabio teisynas, nustatantis keršto ribas: „Nukentėjusiai šeimai yra leidžiama vykdyti bausmę, kuri negali būti daugiau nei [...] ir privalo būti vykdoma tik kartą, o nusikaltusiojo šeima neturi teisės vykdyti atsaką įvykdytam teisingumui.“ Tačiau kad ir kaip tai buvo veiksminga Babilone, šiuolaikiniame pasaulyje net Jungtinės Tautos nesugebėjo įvykdyti teisingumo neteisėto JAV įsikišimo atžvilgiu.

Tačiau būna atvejų, kai dirbtinė smurtinė aplinka padeda žmogui išsikrauti. Chucko Palahniuko 1996 metų romane „Kovos klubas“ savaitgaliais rūsiuose, automobilių stovėjimo aikštelėse jauni vyrai nusiauna batus, nusivelka marškinius ir kaunasi tiek, kiek nori, o kitą rytą darbe pasirodo išmuštais dantimis, išmarginti kraujosruvomis ir apimti jausmo, kad viskas šiame pasaulyje ranka pasiekama arba nereikalinga. Kovos klubų išmone simbolizuoja neatsiejama žmogaus polinkį į smurtą, kuris, kaip ir bet kokia meno rūšis, yra jausmų išraiška, tam tikra prasme neteisybės išraiška: „Reklama verčia mus siekti automobilių ir drabužių. Dirbame darbus, kurių nekenčiame, tam, kad nusipirktume šlamšto, kurio mums nereikia. Mes esame vidurio istorijos vaikai, žmogau. Pas mus nėra Didžiojo karo. Nei Didžiosios depresijos. Mūsų didysis karas yra dvasinis. O didžioji depresija – mūsų gyvenimas. Mus visus užaugino televizija, versdama tikėti, jog vieną dieną tapsime milijonieriais, kino dievais ir roko žvaigždėmis, bet to nebūs ir tik pamažu mes tai suvokiame...“

Dažnai individai dėl juos vaikystėje palikusių tėvo ir dabartinio Sizifo darbo gali emociškai pratrūkti kaip Antano Škėmos romano „Balta drobulė“ pagrindinis veikėjas Antanas Garšva, kuris iš įniršio išprievartauja nekaltą merginą. Taigi, smurto poreikis ne taip daug evoliucionavo nuo Antikos laikų, kai belaisvių gladiatorių skerdynės linksmindavo ištisas minias. Kadangi smurtas yra tokia neatsiejama žmogaus egzistencijos dalis, belieka jį nukreipti kuo toliau nuo niekuo dėtų namiškių ar gatvės praėivių. Galbūt dirbtinai sukurta smurtinė aplinka, kaip kovos klubai ar kompiuteriniai žaidimai, ir yra mažiausiai žalinga išeitis, kai žmonėms reikia išlieti pyktį. Visai kaip ir „Kovos klubo“ pagrindiniam veikėjui: kankinamas nemigos, besimaudantis beribėje nervų jūroje, po kovų jis pasineria į absoliutų abejingumą viskam, kas drumsdavo jo sielą, „ramus kaip hinduistų karvė“.

– IZABELĖ E. VILYTĖ –

TEKSTAI NE TEKSTAI

KODĖL VERTA PRAŠYTI AUTOGRAFO

Prasti atostogų romanai

„Vieta persikrauti lagaminą“, skelbia kuklus ženklas didžiulio oro uosto angaro kamputyje. Keli stalai, didžiulės svarstyklės ir plastikinė šiukšlių dėžė, skęstanti išmestuose daiktuose, akivaizdžiai per maža numatytam tikslui. Pasirodo, keliautojai yra pasiruošę palikti senus rūbus, kremus nuo saulės ir knygas, kad tik lagamine tilptų atostogų suvenyrai, magnetukai, nutūpsiantys ant kaimynų šaldytuvų, dėžės nematytų sausainių, per brangios skaros ir bižuterija „atostogoms prisiminti“. Bet greičiausiai tie spalvoti neva rankų darbo auskarai irgi nusės stalčiuje, nes į darbą nedrąsu eiti su papuošalais, kurie, grįžus namo, atrodo pigiai ir nekokybiškai. Solidumas, geras skonis, ką pasakys kolegės ir panašiai. Stalas ir šiukšliadėžė – tiek tereikia, kad išsaugotume savigarbą, kad nereikėtų atverti viso lagamino turinio oro uoste ant grindų, kokia gėda, negi nori, kad visi dabar žiūrėtų į tavo triusikus. Nors tiems „visiems“ neįdomu, jų įprastą smalsumą praryja kelionių stresas.

Knygos plonais, jūros vandeniui ir saldžiais kokteiliais sulaistytai viršeliais dažnai yra pirmos aukos, kurių lengvai atsikratome, kai oro uosto darbuotojai be jokio priekaišto (nors mums vis tiek gėda) klausia, ką darysime: persikrausime lagaminus ar mokėsime papildomą mokesį. Nemokėsime, sakom, gailėdami tų dvidešimt eurų, persikrausime, paliksim daiktus, kurie, pasirodo, nėra tokie svarbūs, kaip manėm. Ypač knygos: kelios jų viltingai paliktos ant stalų, neišmestos, tikintis, kad kas nors jas priglaus. Nekyla ranka grūsti į šiukšlių dėžę.

Man pasisekė: kartu keliaujantys turi daug vietos lagamine ir gali priglausti mano knygas. Gyvenam skirtingose šalyse ir greit aptariam planą. Už šešių savaitių būsiu Amsterdame ir jie užsuks kelioms valandoms iš Leidenio perduoti mano našlaičių knygų. Paskatinu kompanionus perskaityti tas priglaudžiamas knygas, tiksliau, duodu leidimą. Turbūt geri draugai, jei patikiu knygas, perduodu rimtu veidu, lyg šie priglaustų vaikus.

Sprendimai, kiek ir kokių knygų pasiimti vykstant atostogauti, prasideda namie, prieš visus skrydžius ir kokteilius. Lagaminą atverčiu dažniausiai išvakarėse, nemėgstu švaistyti laiko galvodama, ką dėtis. Vietos nedaug, kiekvienas rūbas ir daiktas strategiškai paruoštas. Susikrauti kuprinę aktyviam poilsiui daug paprasčiau: funkciniai daiktai, keliasdešimt gramų sveriantys šortai, lengvutė striukė nuo lietaus ir važiuojam. Bet šįkart poilsiausiu ramiau ir staiga man prireikia bent keturių suknelių ir trijų knygų (keturių – juk dar vieną pasiimsiu rankoje į lėktuvą).

Svarstymai, ką pasiimti skaityti per atostogas, užima nepamatuotai daug laiko. Paauglystėje ir tomis retomis progomis, kai jau suaugusi atostogaudavau su tėvais ir sesers šeima, vykdavo strateginiai pasitarimai: bandydavome pasiimti knygas, kurias galėtų skaityti ir kiti, jei, bėdai ištikus, jie būtų pabaigę savo pasirinktas. Žinoma, ši problema nėra universali, tai snobizmo apraška gyvenime, kuriame turiu galimybę atostogauti ir valgyti duoną iš skaitymo ir rašymo. Daugeliui atostogos yra bene vienintelis laikas, kai jie gali be pertraukos skaityti bent kelias valandas, nekankinami nei rutinos, nei darbo skambučių. Atostogos tampa laiku atsigriebti, eksponentiškai padidinti per metus perskaitytų knygų skaitiklio rodmenis, vienintelis laikas perskaityti knygas, kurias visas jų socialinis ratas perskaitė jau pernai, bet jie patys, deja, laiko nerado. Tingios valandos plažėje palaiko iliuziją, kad skaitymas yra hobis. Kad paklausus, ką mėgsti veikt laisvalaikiu, nereiktų juodai meluoti atsakant „skaityti“.

Turint omenyje itin nedidelę lagaminų erdvę, reikia gerai apmąstyti atostogų romanų pasirinkimo strategiją. Kokias knygas verta – jei apskritai verta – įsidėti į lagaminą ar pasiimti „į ranką“? Paradoksalu, bet net jei knyga tikrai gera, atostogų metu ji su jumis negyvens ilgai. Ji pradings šviežios pastos padaže, ištirps taurėje Riochos vyno, išgaruos žiūrint, kaip ant žarijų kepa keturias ar penkias aštuonkojo kojos. Jūsų dėmesį pasiglemš jūra, nesibaigiantis kremas nuo saulės ir gailestis, kad vakar nenusipirkot tos pigios šiaudinės skrybėlės tam kaime, kuriame tik trumpam sustojot kavos.

Sena klišė bando įtikinti, kad skaitymas atveria naujus pasaulius, nukelia į kitas vietas ir panašiai. Ir čia atsiveria matrica. Vykstame atostogų į naujas vietas, kad ten, gulėdami plažėje ar kalnuose po medžiu, galėtume vėl pabėgti nuo savo atostogų. Geriau tikri romanai, jei asmeninės aplinkybės leidžia, nei svajonių.

•

Vienas pirmų atostogų prisiminimų – ant šalto Baltijos jūros smėlio nuolat skaitanti motina ir tėvas, vieną karštą popietę gerą valandą žiūrintis, kaip skruzdės per smėlio kanjoną neša grobį į skruzdėlyną. Su mediniu pagaliuku jis vis bando sutrukdyti skruzdėlėms, nukreipti jų maršrutą – ne iš žiaurių paskatų, bet iš smalsumo ir žaismo. Skaitymas visada buvo neatsiejamą atostogų dalis, bet, vis labiau artėdama prie gyvenimo vidurio, darbams vis labiau sunkiant gyvenimo syvus, pamažu imu ieškoti skruzdėlių.

Atostogų antiintelektualizmas vilioja ne tiek savo romantika, kiek pažadu išjungti galvoje tą burną, kuri nuolat kažką kalba, kažką gromuliuoja, vilioja pažadu atitolti, atplėšti nuo kasdieninės aplinkos ir ilgų sąrašų, vardijančių, ką dar turi padaryti tą dieną ar savaitę. Bet darbas nelengvas, reikia kovoti su impulsu griebti knygas iš aukštos neperskaitytų knygų krūvos, dar užsilikusios nuo užpraicitų metų knygų mugės, ar atsiversti „The New York Times“ ar „The Economist“ rekomenduotinių knygų sąrašą ir užkimšti jo turiniu elektroninę skaityklę (išties, atostogų skaitiniai pamažu tampa atskira leidybos industrijos dalimi ar net atskiru žanru). Galbūt atsisakymas skaityti per atostogas primins, kad intelektas ir kultūra, nors ir esminiai asmeninio ir socialinio gyvenimo elementai, nėra vienintelis matas matuoti save (ar kitus).

Antiintelektualizmą kaip atostogų strategiją galima pradėti pamažu: pasiimti tik vieną knygą ar, dar geriau, kultūrinės spaudos, sumažinti skaitymo ambiciją, o gal išgelbėti prastą romaną iš nukainotų knygų krūvos. Nereikės vėliau graužtis, kad mažai perskaitėt per atostogas, nereikės krimstis, net jei ir teks palikti knygą oro uoste, nebus gaila ją išmesti, nereikės laukti šešių savaitių, kada vėl galėsit draugams atiduotas knygas apkabinti. Tebūnie tai odė prastiems atostogų skaitiniams, kuriuos norėsis arba numesti, arba perskaityti per kelias valandas, ir, kaip auksinei žuvelei, iš pradžių suglumti, ką aš čia perskaičiau, o paskui, po trijų sekundžių, pamiršti tą knygą ir eit žaisti su skruzdėlėmis. Ir galbūt ši odė sutaupys jums laiko ir tų bemiegių naktų prieš ankstyvą skrydį, kai vartotės lovoje karštingai bandydami nuspręsti, kokią knygą pasiimti.

n...u...o...g...i...r...d...o...s

Aš todėl turtinga, kad viskuo patenkinta.
Danguolė Nekrašienė, buhalterė

Jeigu sulaukęs šešiasdešimt penkerių nepasiskūsi sveikata, tai kažkas ne taip.
Vytautas Butvilas-Mažylis, dykinėtojas

Kažin ar lengviau skaityti tarp eilučių, ar rašyti tarp eilučių?
Ričardas Šileika, nuogirdininkas

Duoda samagono, kad tik nesimaudyti.
Giedrė Kazlauskaitė, poetė

Kai niekas neveikia, kaip tai veikia!
Inga Heron, instruktorė

Kai užrašai kainą, tada negali brangiau parduot.
Gintas Kavoliūnas, fotografas

Vilnius – mano silpniausia vieta.
Edmundas Janušaitis, rašytojas

Jeigu neisit valgyti – pažeidimas.
Ilona Jokimienė, direktorė

Labai įdomu, labai įdomu – kas man galvoj.
Arūnas Kulikauskas, fotografas

Nė vieno vyro nebuvau įsimylėjusi iš pirmo žvilgsnio, tik miestą.
Donata Mitaitė, literatūrologė

Kad kava būtų ne tik tvarkinga, bet ir išraiškinga.
Dominyka Paradnikaitė, baristė

Išsinekalbėt!
Vaiva Kuodytė, kalbėtoja

Visi į Arteką veržėsi, o aš važiauvau į Kubą.
Edmundas Verpetinskas-Mutis, choreografas, verslininkas

Gyventi dykumoj aš galėčiau.
Danguolė Nekrašienė, buhalterė

Jau pranašavau: pasaulio pabaigos nebus.
Antanas A. Jonynas, poetas ir vertėjas

Vyrai, kurie prisijungia, išnyksta.
Asta Ivaškevičiūtė, mentorė

Vyrus mušt lengviau.
Urtė Baranauskaitė, kakavos pupelių kramtytoja

Ir po mirties dar galima gyventi.
Julija Ražinskienė, budėtoja

Užtenka tos poezijos – vienas su kitu.
Rita Makselytė, poetė

Geriau ilgai kabėti negu ilgai gulėti.
Margarita Ivanauskaitė, muziejaus darbuotoja

Mes esame skirtingi. Mes visada būsime skirtingi.
Rūta Pivoriūnienė, konsultantė

Su tais augalais kartais prapultis.
Irena Aleksaitė, vertėja

Gali net žmogus paspringt kitoj vietoj.
Aurelija Giedrienė, bibliotekininkė

Net savim džiaugiusi, kad jie tokie skirtingi.
Gertrūda Šimonė, architektė

Nedalyvauju pasaulio kaitos procese.
Vytautas Butvilas-Mažylis, dykinėtojas

KŪŠIŠTOFAS KŪŠIVECAS

nuogirda	kita vertus	palydėjimas	kam to reikėjo	kūrėjas
kartą išgirdau kiekvieno istorija šventa	mano šuo ne distrofikas jis sportiškas	kokia jautri paros mirtis	neatrašyti nekviesti	šešias kūrė septintą ilsėjosi
paėmiau tą frazę lyg sužeistą paukštį	tą patį sakydavau	palydima nekrologu labanakt mylimoji	paskutinę akimirką pakeisti detalųjį planą	buvo žiauriai <i>nusikalęs</i> atsidarė butelį alaus
ir paguldžiau tuščioje knygoje	kai mokytojos miesto pirty nužiūrėjusios motiną	kovos	neklausti kaip aš	krito į fotelį užsikėlė kojas ant stalo
alfa vyras keičia doktriną	vėliau aikčiodavo ausin koridoriuose	nei iš šio nei iš to susipliekė traumos	nesakyti kaip Tu	tada ir kilo idėja poilsio kur nereikia mąstyti
nesakyk verta nuodėmės	kalorijų trūko bet buvo laisvė	mano dominavimas griebęs už plaukų	klausti kaip aš tik priešinant	taip atsirado <i>Friends</i> <i>The Office</i> ir <i>Santa Barbara</i>
sakyk verta skaistumo	priminė nepriklausomybės aušrą	parklupdė Tavąjį baimingumą	sakyti kaip Tu bet nenoromis	tik kažkaip prasileido šioje vietoje mat
machinacijos	tik tiek kad mama jos nekontė	tada išsitraukęs skydą į sceną žengė atsiribojimas	kad apeitum kad apleistum	Los Andžele piktavaliai angelai
šuns maistui skirtus pinigus perdaviau poezijos dirbtuvėms	sakydavo	kur papsėdamas savarankiškumo cigarą	kad praeičiau kad neatleisčiau	jau suko pirmąją <i>Lucifer</i> seriją
padirbtos ten eilės priminė svetimų jausmų čekius	priklausomybė nuo nepriklausomybės	ant fotelio jau sėdėjo įtarumas	pakilimai ir nuopuoliai	alfa vyras apmąsto pavojus
buvo nejauku buvo nejauku	toliau rinkdavo butelius ieškodama juose laiškų	per pilnutėlę salę išplieskus persekiojimui	būna jis nukrinta nuo akmens sienų	visi bijo karo visi bijo mirties
tad kad šuo nebelystų renkuos klastoti intertekstus	nešdavo priduoti į muziejų kioske	puolėme gynėmės gerą tūkstantį metų	kur kybojo pakėlęs pirštą	o aš bijau meilės nieko nėra baisiau
tikiuos labai tikiuos to nepastebės jokia	vieną dieną banaliai netikėtai	kol nepaisydamas įspėjimo įvidiniai vaikai!	tada susimąstau kaip esam atitolę	meilė kitaip nei karas gali išties Tave pražudyti
lingvistinių nusikaltimų tyrimo tarnyba	kur nėra mokinių vien tik buvę mokytojai	memuarai	it Dievas numetęs bombą ant dinozaurų Hirošimos	susilaikymas
ir neteks gražinti keliolikos tūkstančių	du tyrėjai	į poeziją ėjau gretutiniu	ir kadaise jo meiliai kurti žvynuoti žvėreliai	klausaisi ukrainiečių poezijos
į žodyno sąskaitą	klausei kas svarbiau papai ar užpakalis	pirmiausia nuėjau versti	krinta ikona krinta ikona	akinių kojėlėmis rieda ašarėlės
kaulijantys	visą šeštadienį galvojau apie Tave	žmonių kad darytų kas man patinka	krinta bomba krinta bomba	noriu paduoti nosinaite
šuo nepavargsta kaulyti nuo stalo	bet ne apie krūtis ar sėdmenis	Tavęs versti rytais iš lovos	jau greitai prie mano urvo angos	bet susilaikau mat man
žmogus nepailsta kaulyti kol lieka	apie faktą kad priekaištavai esą per vėlai daviau chalata	dar interpretuodavau kitų veiksmus	susiries juodas nostalgijos šuo	labai gražu gervių ašaros
memuarai ir kaulai	tai gerokai įbaugino apie tai ir mažiau	mat trūko saugumo vidinis VSD atostogavo	alfa vyras stebi meilės išraiškas	literatūros kritikas skabo rūpesčio ramunę
ženklas	didžiąją dalį man skirto mugės laiko	paskiau redagavau ką kiti skleidė tinkluos	močiutė išlaisvintam kaime bučiuoja ne savo vaikaitį	rūpi nerūpi
buvai nepažįstama išvargus moteriškė	galvojau galvojau galvojau	kol vieną dieną kiek įžūliai pasiūlei	prisilietimų kalba	rūpi nerūpi
bet su rūpesčiu pažvelgei gatvė	o tada prie leidyklos graikišku vardu	rašyk mane nerasi geresnio įkvėpimo	tolimas kaimynas siunčia žvakę akinius šokolado	rūpi kam
o tada mirktelėjai	išvydau moterį deformuotu veidu	už mano iškvėpiamą prieširdžių virpėjimą	dovanų kalba	kam gi rūpi
taip ir supratau Dievas yra	pamaniau čia išties trūkumas o aš tik prisipisinėju	sąmyšis	moteris požemyje suklypus audžia it voras tinklą	Rupi Kaur
ramuma ramuma	tapo kiek ramiau nors vis dėlto	šiai mes suaugę bet susitikę	paslaugų kalba	pats sau duobę
ar kada stebėjai vienuolių akis	kažkur dvasios kertelėje snaudžia įtarimas	virstam vaikais žaidžiam kvadrata	jaunuolis platina memus juokias iš diktatorių	einu prospektu matau jį šypsos
tokios ramios	juk neretai po gražiu veidu slepiasi deformuota siela	kol kaimynai neiškviečia trikampio žiedo	palaikymo kalba	ne man mat veduosi šunį
kaip briedis prieš mirtį			vyras nutraukia atostogas iškeliauja visureigiu į pietus	
			buvimo kartu kalba	

